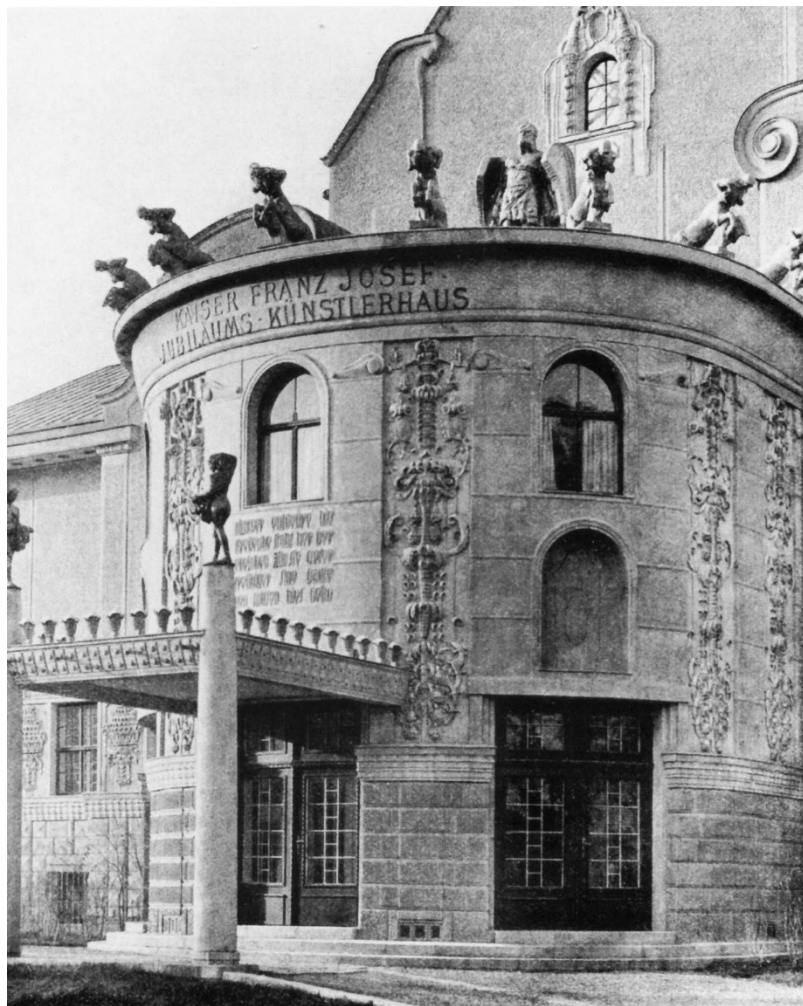

Výtvarná kultura Brna v dlouhém 19. století

Dům umělců: hl. průčelí, pamětní tisk k jeho otevření pod patronátem arcivévodkyně Marie Valerie

Události z dějin města /1780-1848/

- 80. léta 18. stol., důsledky josefinských reforem: zrušení většiny klášterů, změny ve způsobu pohřbívání (založen Městský hřbitov na Kounicově ul.), předání parku Lužánky veřejnosti aj.
- 1785 – malíř Ignác Weidlich po návratu z Vídně založil v Brně soukromou malířskou a kreslířskou školu
- 1794-1800 – Soukromá společnost přírodovědy a vlastivědy, prezidentem byl hrabě Jan Křtitel Mitrovský, na její činnost navázala od
- 1804 – Moravskoslezská společnost na podporu zemědělství, přírody a vlastivědy, centrum vědecké činnosti v Brně, založila Františkovo muzeum
- 1809 – Napoleon dal pobořit vnější opevnění hradu Špilberku
- 1814-18 – moravský místodržitel Antonín Bedřich Mitrovský založil Denisovy sady
- 1818 – založeno Františkovo muzeum (nyní Moravské zemské), jeho obrazárna byla r. 1961 převedena do majetku nově založené Moravské galerie v Brně
- 1829 – v Brně založen Spolek umění / Kunstverein, zanikl již 1841 kvůli nedostatku členů, znovu měl být založen 1871, ale nakonec r. 1882
- 1839 – zahájen provoz železnice na trati z Vídně do Brna
- 1841-42 – první fotografie (daguerrotypie) v Brně od Bedřicha Franze

Události z dějin města /1850-1914/

- 1850 – k Brnu bylo připojeno 32 předměstských obcí
- 1860 – projekt okružní třídy (Ludwig von Förster)
- 1873 – založeno Vysoké učení technické (německé) a Uměleckoprůmyslové muzeum (1961 k Mor. galerii)
- 1882 – otevření městského divadla (nyní Mahenovo)
- 1884 – zavedena parní pouliční dráha (1900 elektrizována)
- 1895 – podpora budování novostaveb, asanace hist. centra
- 1897 – zbudována městská elektrárna
- 1899 – založeno české Vysoké učení technické (české)
- 1900 – založen Klub přátel umění
- 1904 – založeno Muzeum města Brna
- 1905, 1912 – Královo Pole a Husovice povýšeny na města
- 1911 – otevření Domu umělců

Obelisk v Denisových sadech, detail

Allerhöchst genehmigter Plan

der Stadterweiterung.

Geschmückt durch Kunst.

Zum Besten der Armen

1860

beim Beginne des Jahres

Stark durch Gesetz und Frieden.

- A. Kasern.
- B. Stadtkasse.
- C. Universitäts.
- D. Hof-Schneiderei.
- E. Hof-Fabrik.
- F. K. u. Hofbibliothek.
- G. K. u. Hofbibliothek.
- H. K. u. Hofbibliothek.
- I. K. u. Hofbibliothek.
- J. K. u. Hofbibliothek.
- K. K. u. Hofbibliothek.
- L. K. u. Hofbibliothek.
- M. K. u. Hofbibliothek.
- N. K. u. Hofbibliothek.
- O. K. u. Hofbibliothek.
- P. K. u. Hofbibliothek.
- Q. K. u. Hofbibliothek.
- R. K. u. Hofbibliothek.
- S. K. u. Hofbibliothek.
- T. K. u. Hofbibliothek.
- U. K. u. Hofbibliothek.
- V. K. u. Hofbibliothek.
- W. K. u. Hofbibliothek.
- X. K. u. Hofbibliothek.
- Y. K. u. Hofbibliothek.
- Z. K. u. Hofbibliothek.

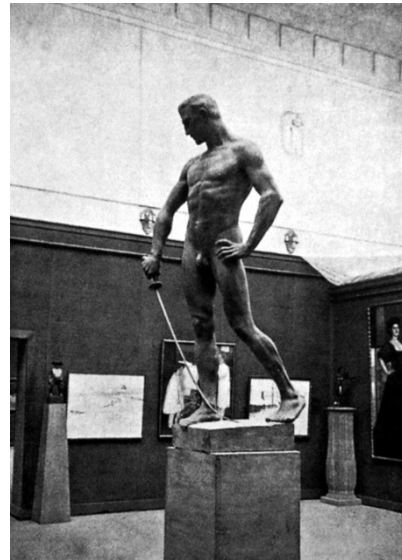
Karyatidy na budově
německého gymnázia, nyní
JAMU, na Komenského nám.

Pořadatelské instituce výtvarných výstav (výběr)

- Uměleckoprůmyslové muzeum, zal. 1873
- Moravský spolek umění / Mährischer Kunstverein, zal. 1882, inicioval výstavbu Jubilejního domu umělců r. 1911 (od r. 1945 přejmenován na Dům umění města Brna).
- Klub přátel umění v Brně, zal. 14. 1. 1900 (výtvarný odbor)

Hl. průčelí Umprum muzea – Pohled do instalace 1. výstavy v Domě umělců, 1911

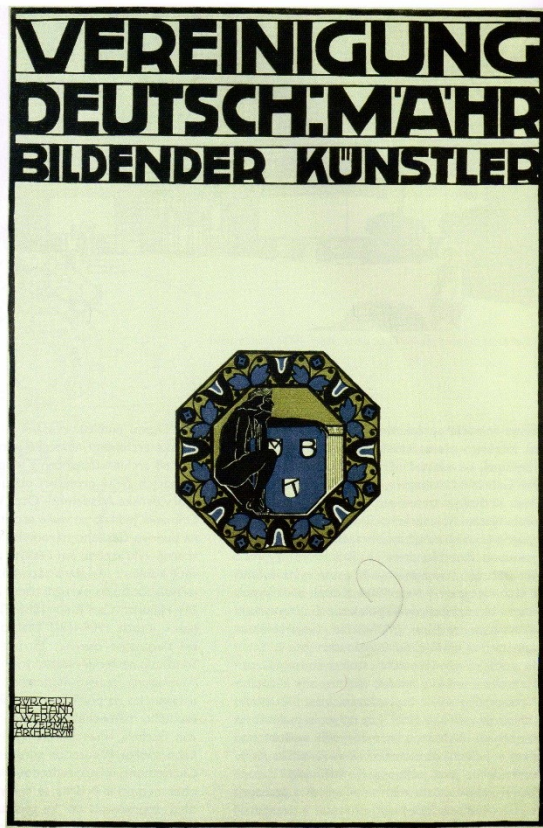
D. Jurkovič, Plakát výstavy vlastního díla ve vlastní vile (pořádal KPU Brno), 1906

Výstavy v Domě umělců pořádalo s Moravským spolkem umění také Sdružení německomoravských výtvarných umělců Vereinigung deutsch-mährischer bildender Künstler, zal. 1909 (1915 přejmenováno na Vereinigung der deutschen bildenden Künstler Mährens und Schlesiens)

G. Czermak, Plakát první výstavy Sdružení, 1911

Jubilejní dům umělců se sochařskou výzdobou Carla Wollka

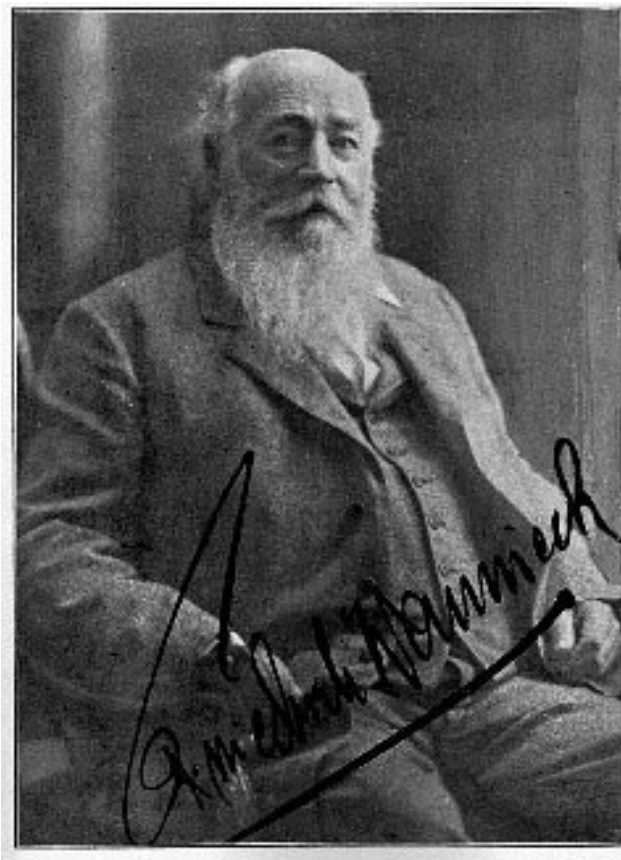

Osobnosti kulturního života v Brně

Christian d'Elvert

Friedrich Wannieck

Christian d'Elvert

11.4.1803 Brno – 11.1.1896 Brno

- historik, mecenáš umění a brněnský starosta v l. 1861–64 a 1870–76
- zasloužil se o rozvoj města, zvláště v oblasti zalesňování a budování zelených ploch (parky na Špilberku a Kolišti, úprava Kraví hory a tzv. Cisařského, dnes Wilsonova lesa)
- úředník (koncipista moravsko-slezského gubernia do r. 1842, krajský komisař Brněnského kraje od 1844)
- Členem K.k. mähr.-schles. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde

Friedrich Wannieck

19.7.1838 Brno – 21.4.1919 Merano

- podnikatel a průmyslník, vynálezce
- majitel strojírenského podniku v Brně, jeden ze zakladatelů věhlasu brněnského strojírenského průmyslu
- zakladatel spolku "Deutsches Haus" v Brně, pěstitelské ovocnářské školky "Victoria" v Želešicích aj.

Německý dům v Brně, dobová pohlednice

Rudolf Maria Rohrer

6.9.1838 Brno – 6.12.1914 Brno

- majitel tiskárny a nakladatelství, vyučený tiskař pracující v řadě tiskáren domácích i zahraničních
- veřejné funkce: náměstek starosty Brna (1892–1914), poslanec Moravského zemského sněmu za Německou liberární stranu, viceprezident Obchodní a živnostenské komory, prezident Moravsko-slezské pojišťovny aj.
- člen představenstva řady kulturních spolků, zejm. spolku Deutsches Haus, Deutsche Lesehalle, Brünnener Deutscher Turnverein, Brünnener Freiwillige Rettungsgesellschaft aj.

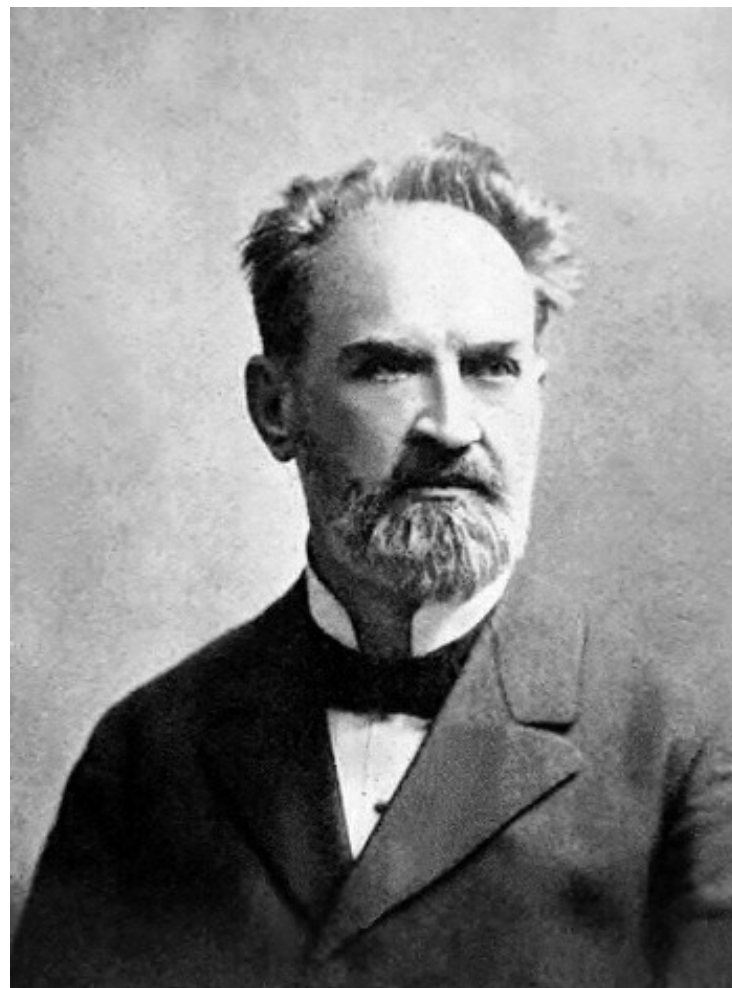
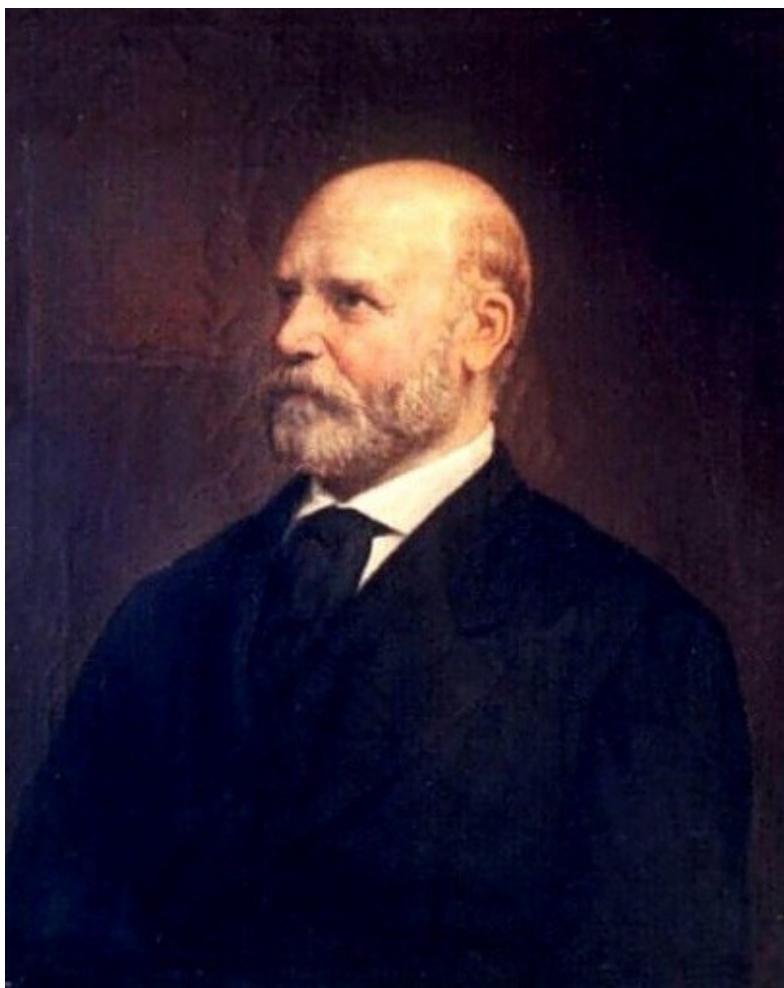
Heinrich Gomperz (1843-1894)

- Obchodník s vlnou, ředitel banky.
- Pocházel z Uher, usadil se v Brně, stal členem obecního výboru a městské rady, výboru Židovské náboženské obce aj.
- Spoluzakladatel Moravského uměleckého spolku r. 1882.
- Byl velkým milovníkem a sběratelem umění. Před svou smrtí městu Brnu daroval sbírku 437 obrazů a tři soubory kreseb (v ceně 200 000 zl.).
- R. 1896 byla založena Galerie Heinricha Gomperze, dnes je sbírka součástí fondů Moravské galerie v Brně.
- Svoji knihovnu odkázal Německému domu v Brně, umělecké předměty věnoval Moravskému živnostenskému muzeu v Brně, dalšími obnosy pamatoval na převážně německé kulturní, humanitární a vzdělávací spolky v Brně.

Alois Pražák

František Mareš

JUDr. Alois Pražák

21.2.1820 Uherské Hradiště

– 30.1.1901 Vídeň

- právník, politik
- svobodný pán (baron) - od 1882
- od r. 1848 poslanec zemského a říšského sněmu, 1878 zvolen do moravského zemského výboru, od 1879 člen Taafeho vlády jako ministr bez portfeje, pověřen řízením Ministerstva spravedlnosti
- zakladatel Cyrilometodějského spolku, spoluzakladatel Muzejního spolku, Českého čtenářského spolku aj., podílel se na zajištění stavby Besedního domu a nechal vystavět Pražákův palác

František Mareš

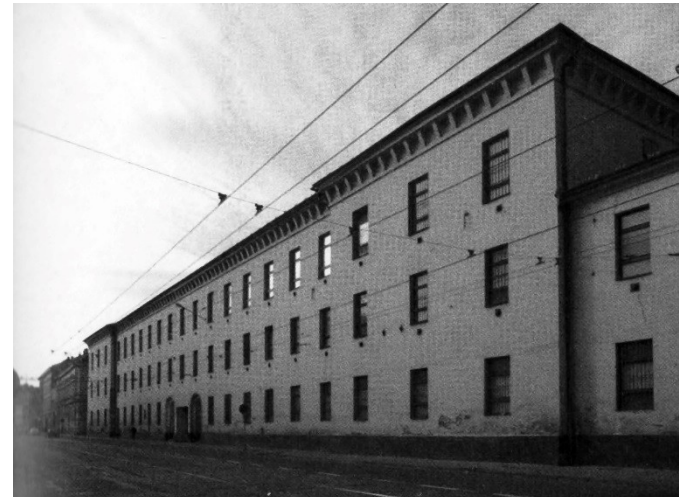
30.9. 1862 Křetín – 11.9.1941 Brno

- pedagog, kulturní pracovník
- 1884/1885 suplující učitel na ženském učitelském ústavu v Brně, 1888 vybrán za ředitele "Pokračovací školy pro dívky", ředitelem škol Vesniných v Brně až do 1.1.1919
- první místopředseda Družstva Národního divadla v Brně (12 let), předseda Klubu přátel umění (8 roků), předseda správní komise města Brna (po převratu)

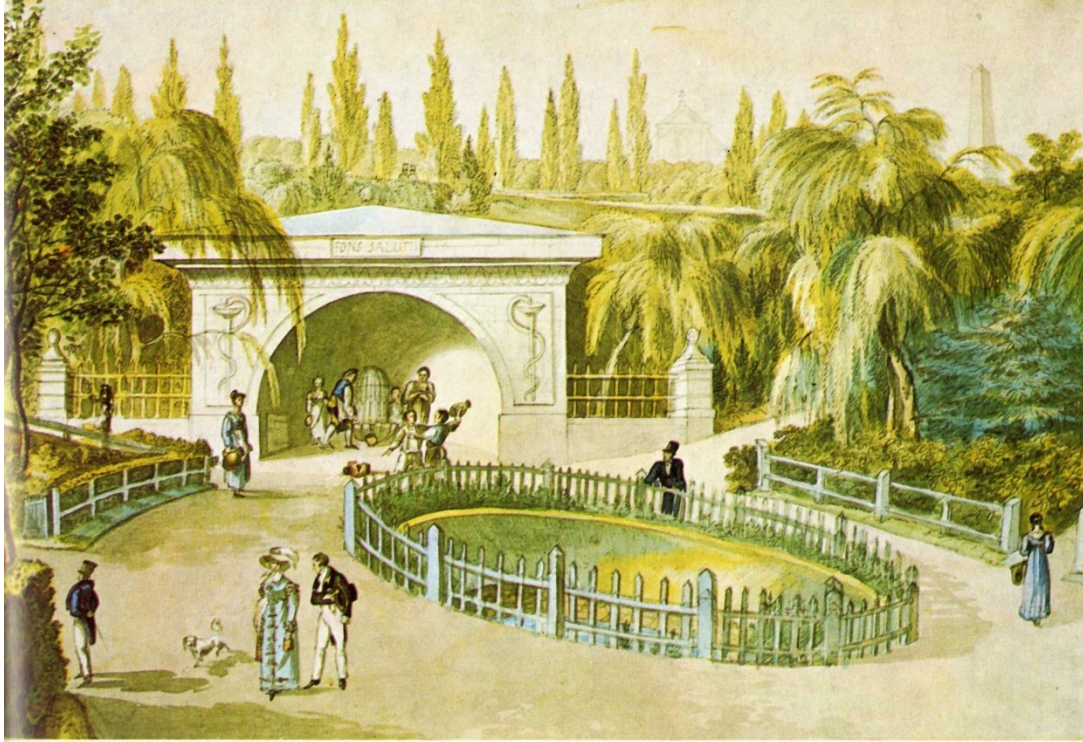

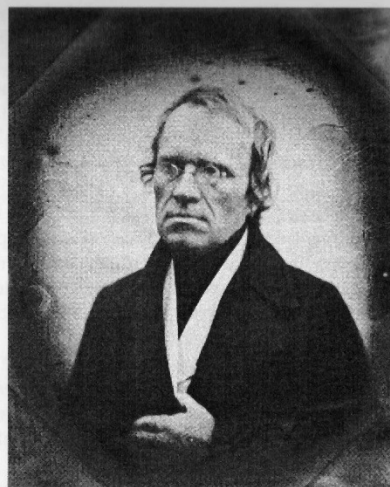
Neoklasicismus

Biedermeier

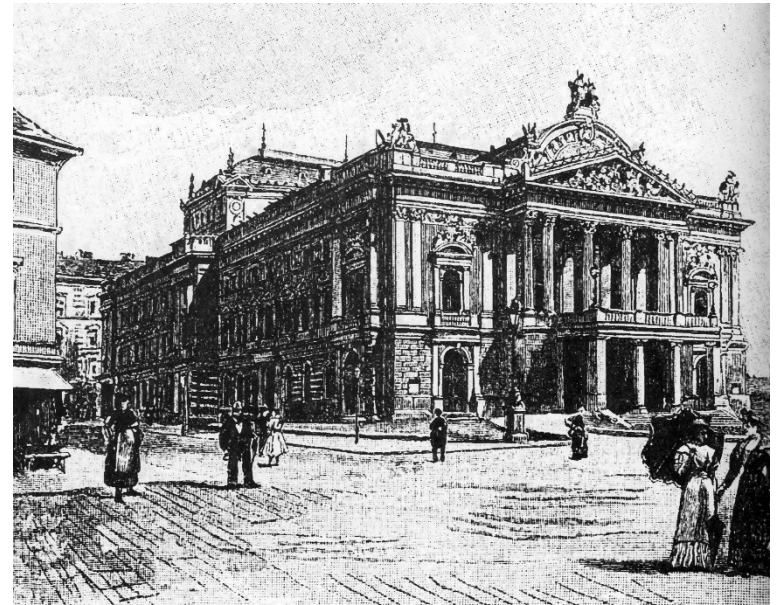
Počátky fotografie

358-362
Bedřich Franz
Pět portrétů členů
Ackerbau-
gesellschaft:
stavební ředitel
František X.
Braumüller;
sekretář společnosti
Josef Lauer;
brněnský biskup
Franz Anton Gindl;
prelát
augustiniánského
kláštera na Starém
Brně Cyril Napp;
kustod Františkova
muzea, mineralog
prof. Albin Heinrich
1841-1842
daguerrotypie,
asi 7,8×6,2 cm
Brno, Moravská
galerie v Brně

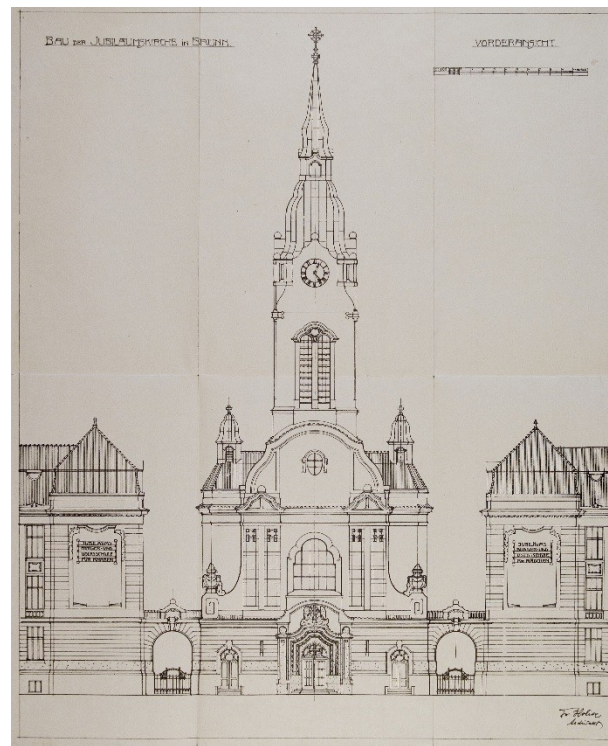
Historicismus

Secese

Secese – souborné umělecké dílo

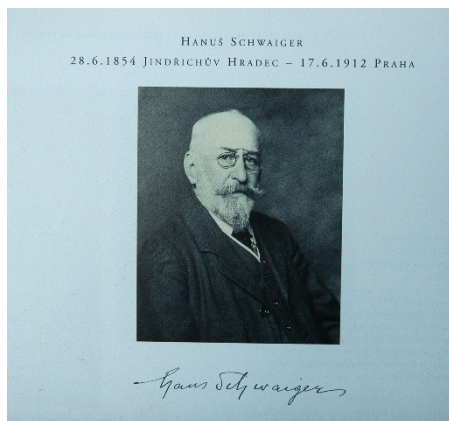
Z dějin výtvarného školství v Brně

Česká vysoká škola technická, zal. 1899
Ústav figurálního kreslení a krajinářství na
stavebním odboru ČVŠT

- 1899-1902 stál v čele ústavu Hanuš Schwaiger (1854-1912)
- 1902-1905 Felix Jenewein (1857-1905)
- od 1905 Ferdinand Herčík (1861-1923)

H. Schwaiger (2x)

– F. Jenewein

Hanuš Schwaiger
Všechny 4 stolice
děkují za večeři,
1899
karikatura
připomínající
audienci prvních
profesorů ČVŠT u
ministra Antonína
Rezka ve Vídni
(druhý zprava H.S.)

KLUB PŘÁTEL UMĚNÍ
V BRNĚ.

VÝSTAVA
OBRAZŮ

FELIXE JENEWEINA

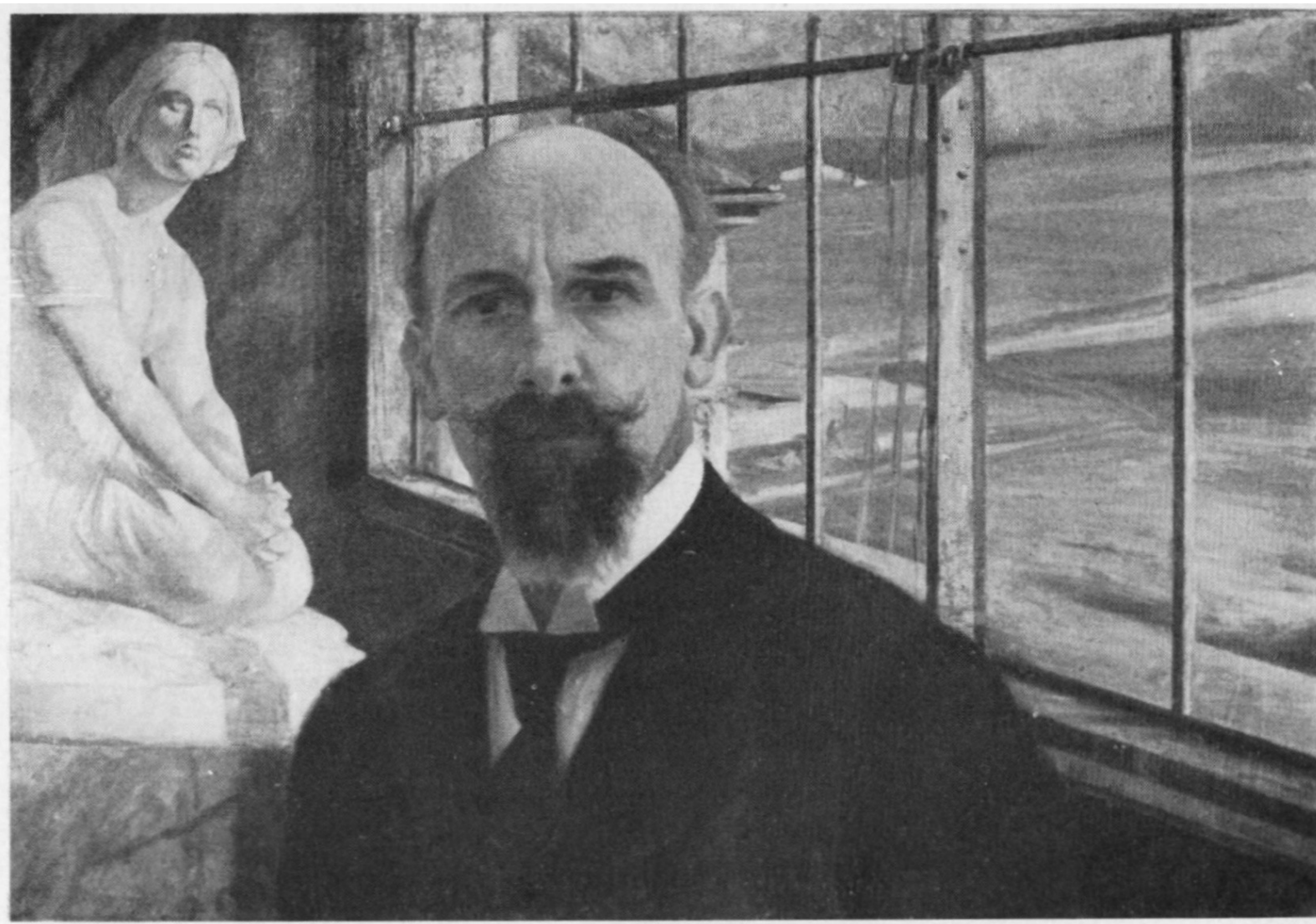
OD 3. ZÁŘÍ DO 2. LISTOPADU R. 1904.

MÍSTNOSTI KLUBOVNÍ
SOLNIČNÍ ULICE

od 10 do ½1 hod. a od 2 do ½6 hod.

Vstupné 60 h. a 20 h.

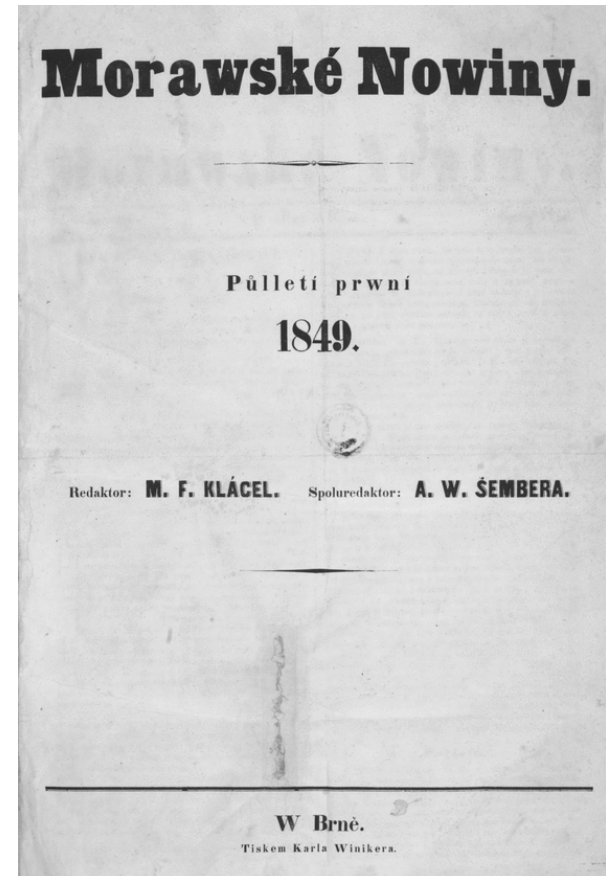
F. Jenewein
plakát vlastní
výstavy v Brně,
1904

Ferdinand Herčík, Autoportrét v ateliéru ČVŠT v Brně (v pozadí průhled ke Kraví hoře),
1916

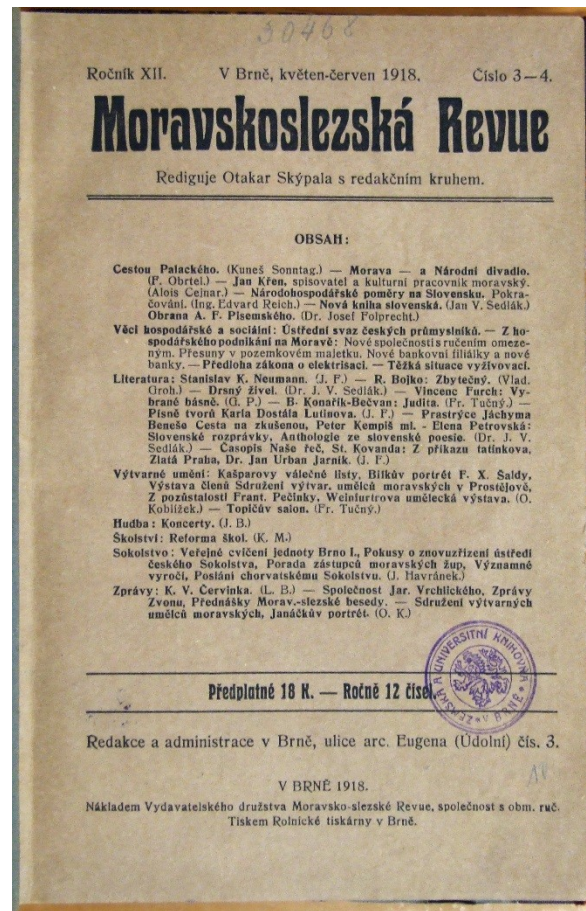
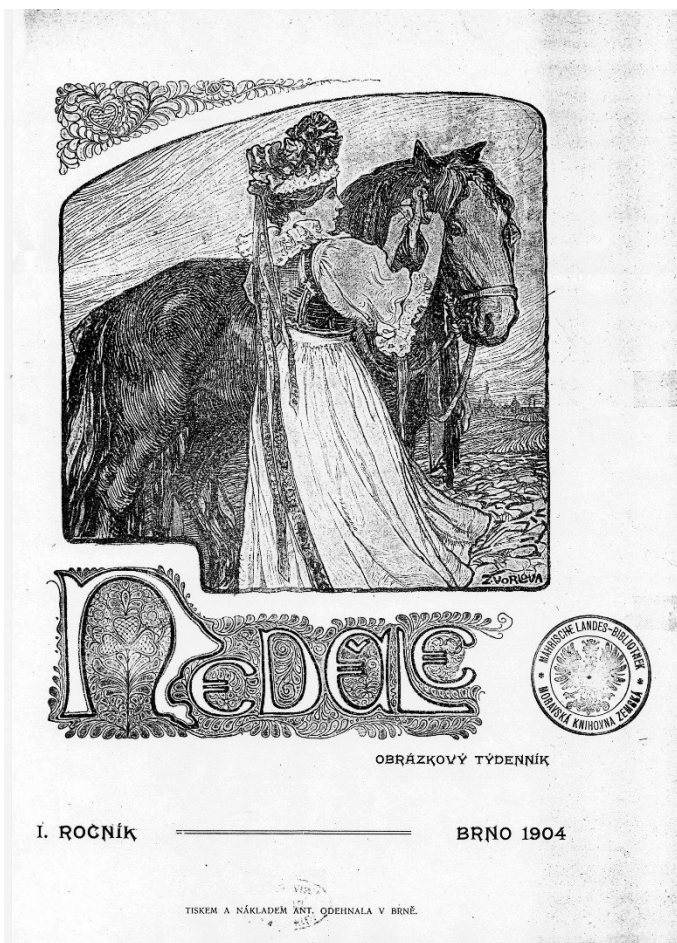
Noviny a časopisy, které vycházely v Brně
se zvláštním zaměřením na jejich výtvarný design, obrazové přílohy a ilustrace, jakož i na články o výtvarném umění

- Moravské noviny, 1849-52
- Veselé listy, 1866-68 (vydavatelem a ilustrátorem byl Karel Klíč, později vynálezce hlubotisku)
- Tagesbote (aus Mähren und Schlesien), Neue Folge, od 1867
- Mitteilungen des Mährischen Gewerbemuseums in Brünn, od 1883
- Lidové noviny, od 1893, s beletristickou přílohou Večery, 1911-14 (karikatury F. Gellnera)
- Neděle, 1903-06
- Moravskoslezská revue, od 1905
- Šibeničky, 1906-1907 (karikatury)

Noviny a časopisy, které vycházely v Brně /obálky/

Sochařství a malířství 1848-1918

(rekapitulace)

- Předním úkolem sochařství výzdoba veřejných budov a pomníková tvorba – viz např. díla místního sochaře Josefa Břenka či vídeňských Antona Břenka, Theodora Charlemonta a Carla Wollka.
- K místním malířům patřili Josef Zelený, Zdeňka Vorlová-Vlčková, výtvarní pedagogové ČVŠT, či známí umělcirodáci z Brna a okolí, kteří udržovali kontakty s místními kulturními institucemi a objednavateli – např. Alfons Mucha, Alois Kalvoda, Jakub Obrovský a Jano Köhler.
- Moravští malíři německého jazyka, kteří působili převážně ve Vídni, se sdružili do Vereinigung deutsch-mährischer bildender Künstler. V Brně se narodili Hans Tichy, Alfred Roller a Johann Friedrich Wacha. V čele sdružení stáli malíři Hugo Charlemont a Hugo Baar.